

ДИПЛОМАТИЈАТА И МАКЕДОНСКОТО

Д-Р ДЕНКО МАЛЕСКИ
(20.3.1991- 9.2.1993)

СТЕВО ЦРВЕНКОВСКИ (9.2.1993-6.7.1993)
(ПОТПРЕТСЕДАТЕЛ НА ВЛАДА И
ВРШИТЕЛ НА РАБОТИТЕ МИНИСТЕР ЗА
НАДВОРЕШНИ РАБОТИ)
(6.7.1993-23.2.1996)

Д-Р ЛЉБОМИР ФРЧКОСКИ
(23.2.1996-29.5.1997)

Д-Р БЛАГОЈА ХАНЦИСКИ
(29.5.1997-30.11.1998)

АЛЕКСАНДАР ДИМИТРОВ
(30.11.1998-30.11.2000)

Д-Р СРЃАН КЕРИМ
(30.11.2000-13.5. 2001)

СЛОБОДАН ЧАШУЛЕ (30.11.2001-
1.11.2002)

Д-Р ИЛИНКА МИТРЕВА (13.5.2001-
30.11.2001 и 1.11.2002- 26.8.2006)

АНТОНИО МИЛОШОСКИ
(АКТУЕЛЕН МИНИСТЕР ЗА
НАДВОРЕШНИ РАБОТИ НА РМ)

Дипломатијата на Република Македонија има остварено исклучително голем број значајни активности во меѓународната заедница. Сите тие се резултат на новата глобална концепција на самостојната надворешна политика на македонската држава. Нејзината

стратегија е дефинирана и се остварува од денот на самостојноста и сувереноста - 8 септември 1991 година, кога повеќе од 96 проценти од вкупното население на референдум се изјасни за суверена, самостојна и демократска држава Република Македонија.

Од книгата на Пандил
КОСТУРСКИ

за безбедноста на другите. А, поводите можат да бидат различни, како што се, на пример, борбата за ослободување на потчинетите народи кои населуваат некои делови на територијата, начинот на кој е стекната територијата итн.

Факт е дека повеќе народи историски и емотивно се врзуваат за иста територија. Своите поседи колонијалните сили ги сметале како делови од нивната територија и, од нивна гледна точка, секој обид да им се оспори тоа право го сметале како атак на нивниот територијален интегритет. За сè ова да изгледа формално и убедливо, во поново време повеќето од нив ги прогласиле своите колонии за "прекуморски департмани", сметајќи дека со тоа се отстранети сите сомневања.

Многу држави, па и Обединетите нации, го одбиваат овој пристап и затоа го прогласија правото на колонијалните и зависните народи на самоопределување и независност. Оваа вредност е честа причина за територијални спорови и за мали делови од територијата, речиси никогаш не се постигнува спогодба околу законитоста на поседувањето на територијата. Поради тоа, територијалните спорови се карактеристичен пример на политички спорови. Обично овие спорови долго мируваат и нагло се распламуваат во моменти на криза или на општо влошување на односите. Покрај големиот број историски примери, како што се кинеско-индискиот вооружен судир во 1959 година, или инцидентите на советско-кинеската граница, за територии стекнати во претходните векови, војната која се водеше во Босна и Херцеговина е чист пример на освојување и губење територија.

- Независност

Постоење на непречен, автономен процес на одлучување на суверената власт е третата група вредности. Губе-

МАКЕДОНСКИТЕ ИСТОРИСКИ, ЕТНИЧКИ ГРАНИЦИ

Во современата етапа од развојот на меѓународната заедница, инструменталните вредности на секоја држава истовремено се сметаат и за меѓународни вредности. Вредностите кои ја сочинуваат безбедноста како врвна вредност се: обезбедувањето опстанок, територијален интегритет, независност, подобар живот, односно запирање на емигрирањето.

- Опстанок

Рајмон Арон, рекол: "Секоја политичка единица, пред сè, се стреми да преживее". За секој субјект на меѓународните односи оваа вредност никогаш не престанува да постои. Кога се зборува за опстанок, пред сè, се мисли на државата. На државата не ѝ пречи тоа што некои делови од населението не ја ценат оваа вредност или се против неа. За државата е важно дали нејзиното постоење е желба на мнозинството население и дали политичката свест за единство и сопствена држава е изразена со референдум и сл. Внимателната анализа на опстанокот покажува дека тој не подразбира само статус на посебна држава, туку има уште една димензија т.н. физички и национален опстанок. Во првиот дел се мисли на физичко преживување на постојаната генерација население, на

опасност од уништување со оружје и глад. Во вториот дел целта е нацијата да опстане како таква, да не се изгуби со денационализацијата, асимилацијата или оневозможувањето на репродукцијата, со раселување, протерување и геноцид. Во оваа смисла многу значајна вредност е и грижата за иселеништвото.

- Територијален интегритет

Територијалниот интегритет (целовитоста) има две значења. Од една страна, тоа е простор на кој живее и се развива населението на државата. За таа почва е врзана историјата на државата и во неа се наоѓаат споменици, кои за луѓето во земјата имаат голема вредност. Од друга страна, пак, територијата има одбранбена, стратешка функција и способност на државата да ја чува негибната, сведочи за нејзината општа способност да се грижи за себеси. Денешната македонска држава има 25.713 км² и секоја територијална отстапка се сфаќа како слабеење на безбедноста т.е. како зголемена опасност за другите вредности, пред сè, за опстанокот.

Треба да се нагласи дека територијата на државата како вредност ја дефинира самата држава. Другите држави можат да бидат рамнодушни кон неа или да сметаат дека таа претставува опасност

ТЕРИТОРИЈАТА НА ДРЖАВАТА КАКО ВРЕДНОСТ ЈА ДЕФИНИРА САМАТА ЗЕМЈА

њето на независност значи вовед во губењето и на другите вредности. И оваа вредност е многу блиска до опстанокот, зашто меѓу губењето на независноста и опстанокот на државата постои многу тенка линија. Затоа, политичката независност не е и не може да биде вредност на надворешно-политичките решавачи, кои со тоа би го негирале и своето постоење. Историски гледано, во многу држави се воделе и се водат тешки политички расправи околу желбата за нивното надворешно влијание и притисоците во одлучувањето на други држави. Иако некои сметаат дека може лесно да се повлече разлика меѓу државната и националната безбедност, вистина е дека најчесто првата се жртвува во корист на втората.

Има примери кога владејачката елита може да го искористи меѓународното влијание и да даде поддршка на некоја странска сила, дури спротивно на волјата на своето население, и тоа се прави на тој начин што надворешно-политички се врзува за неа и се согласува таа да одлучува за заедничката стратегија. Вакви примери има многу. Во текот на студената војна многумина диктатори се ставиле под закрилата на САД, кои ги штителе како "борци против комунизмот", а во нив добиле послушни надворешно-политички орудја. Оваа состојба била карактеристична за Латинска Америка, но таму постепено се губи, за разлика од Азија, каде сè уште има примери од таков вид, меѓу кои се истакнува режимот во Јужна Кореја и во Тајланд. Оваа вредност на македонската самостојна држава е услов за нејзиниот опстанок. Значењето и тежината на независноста ја наметнува потребата од одговорна и продлабочена анализа, и тоа од два агли на посматрање, внатрешен и надворешен. Првиот е државната стратегија кон независноста. Во вториот, меѓу повеќето фактори спаѓа и лојалноста на иселеништвото, влијанието и помагањето или одмагањето и клеветничкото пропагирање од страна на иселеништвото и на неговите организации против македонската државна стратегија на независност.

Што се однесува до дефинирањето на стратегијата на младата македонска држава, поради лошото историско минато, не треба никогаш да се забораваат лагите, делбите и туѓите одлучувања за неа. Поради својата геополитичка положба на Балканот, Македонија била многу пати делена и ја губела независноста. Оваа позиција може да биде латентна опасност, а може да претставува и голема предност, ако Македонија, од "слепо црево на југот на Балканот", стане крстопат и промотор за меѓусебно поврзување на двете цивилизации - источната и западната, а не место за нивни судири.

Само самостојниот и суверен развој на македонската држава, со независна надворешна позиција, со постојано и независно создавање иницијативи, за победа на европските опции во сите балкански земји, за елиминирање на нови

раздори, за создавање услови и заедничка грижа за безбедноста, за развој на натпревари на културен план, може да го обезбеди опстанокот. Поради својата позиција и стекнатиот меѓународен углед со мирољубивата политика - само со отворени граници, добрососедски односи, без поврзување или давање привилегиран статус само на една од соседните држави, само со потпирање на сопствените сили, ум и народ, од еднаква дистанца од соседните држави, Република Македонија има шанси да ја зачува независноста.

- Подобар живот - запирање на нова емиграција

Додека трите први групи на вредности се врзуваат за основните атрибути на

дот од 1870 до 1914 година, ја напуштиле околу 35 милиони луѓе кои, главно, се преселиле во прекуокеанските држави. Тој тренд бил поврзан со брзиот развој на комуникационите средства и на модерната индустрија. По Првата светска војна, меѓу двете светски војни и по Втората светска војна, исто така, дошло до значајни миграциони движења.

Тие големи преселнички движења на луѓето можат да се анализираат од повеќе аспекти. Ако од гледиштето на земјата од која доаѓа емиграцијата се анализира како работна сила, обично се тврди дека на тој начин од стопанството се извлекуваат прекубројните луѓе, дека се намалува невработеноста, се зголемува постојаниот прилив на девизни сред-

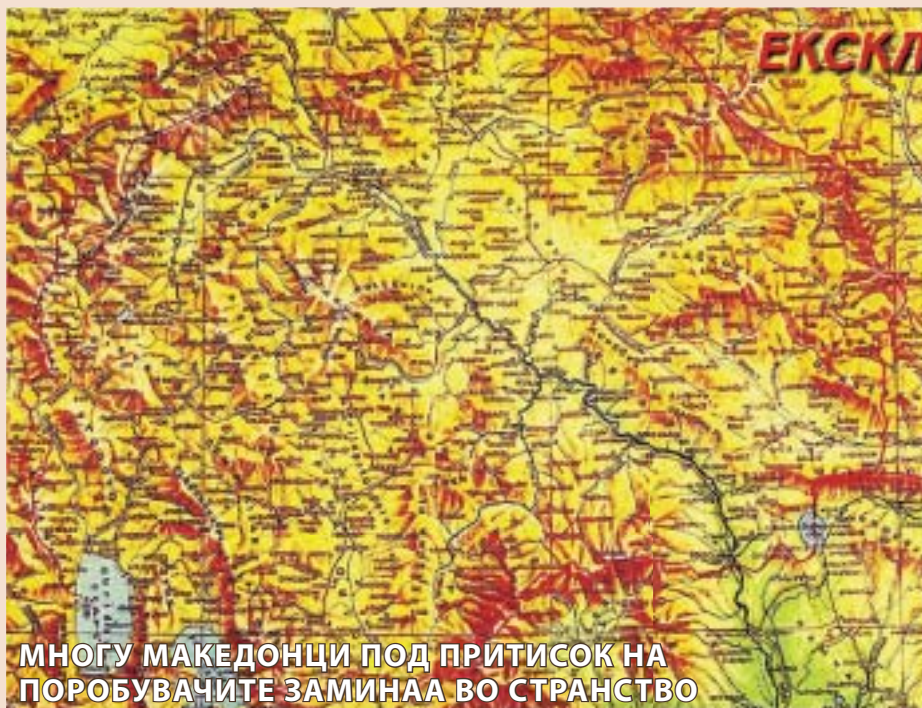

државата, и во крајна линија служат за нејзиниот опстанок, четвртата група се однесува на самиот начин на живеење во заедницата, чија безбедност се штити. Синтагмата подобар живот - квалитет на животот претставува комплекс на економски, културни и политички вредности, кои се однесуваат на суштествената содржина на животот во една заедница.

Ако подобриот живот, како што често се прави, се изедначува само со животниот стандард, специфичноста на заедницата почнува да се губи, општеството почнува да станува дезориентирано и обесправен збир на потрошувачи, а животот ги губи полнозначноста и суштината. Покрај безбедносните вредности и чувството на сигурност, и оваа вредност значајно влијае врз запирањето на процесот на иселување (емигрирање). Се смета дека Европа, во перио-

ства и готова стока, а со успешното работење јакне и развојот на извозот на домашните производи, бидејќи емигрантите традиционално се врзани за производите од својот крај. На тоа може да се додаде и запознавањето на работниците - емигранти со подобра организација на работата, со модерната технологија, стекнување соодветни квалификации и сл., што може да се искористи при нивното враќање во матичната земја.

За некои земји иселувањето има и некои други особености. Имено, се смета дека е многу подобро на незадоволните граѓани на државата, или на оние кои би можеле тоа да станат да им се дозволи да заминат, отколку да се задржуваат во земјата, особено ако таа се соочува со проблеми во својот развој. Карактеристичен пример за ваква политика е еми-

МНОГУ МАКЕДОНЦИ ПОД ПРИТИСОК НА ПОРОБУВАЧИТЕ ЗАМИНАА ВО СТРАНСТВО

грирањето на повеќе десетици илјади Македонци од Република Македонија во периодот 1965-1975 година. Инаку, кон средината и во втората половина од XIX век, секоја година Македонија ја напуштале 70.000-100.000 луѓе, кои се враќале по една, две или по три години".

Во негативните аспекти на иселувањето може да се вброи заминувањето на најспособните луѓе, од кои еден дел со асимилација ја губат врската со својата матична земја, а во периодот на не-средени политички состојби емиграцијата може да се користи и против матичната земја. Емигрантските приливи понекогаш се единствениот начин за населување на новооткриени географски подрачја, како што е случај со населувањето на Америка.

За земјата на населувањето се поставува прашањето на националната асимилација, особено ако доселениците сакаат да се населат за постојано. Тие прашања, главно, од интерен карактер, можат да станат многу значајни во меѓународните односи, ако при тоа не се почитуваат определени права или, пак, ако од емигрантите се бара брза и целосна асимилација. Но, овие прашања можат да станат и многу позитивни мостови за зближување, особено за оние држави кои ги почитуваат националните особености и придонесуваат одделни народи да се зачуваат од целосна асимилација.

Карактеристичен пример за ова се сите држави во светот кои ги примиле Македонците по поделбата на Македонија од поделените делови, на грчки, српски, бугарски и албански дел. Благодарноста кон овие држави треба да биде основа за развивањето на меѓу-државните односи меѓу Република Македонија и тие држави. Брзиот пораст на светското население во овој век, особено во неговата втора половина, предизвика голем интерес и загриженост кај експертите. Се смета дека во "1850 година на светот живееле околу 1 ми-

лијарда луѓе; до 1925 година населението се зголемило на околу 2 милијарди; во 1965 година светот се зголемил за уште една милијарда; во 1972 година имало 3,5 милијарди", додека во "1994 година се смета дека светот брои 5,7 милијарди

население".

Сакајќи со сигурност да дојдеме до вкупниот, барем приближно, број на македонското население, кога Македонија не би била поделена, за да се дознае на тој начин вкупниот број Македонци кои се надвор од границите на денешна Република Македонија, односно колку од нив емигрирале, мораше податоците за порастот на светското население, особено во периодот од 1925 до 1994 година, кој изнесува 1,8 пати (од 2 милијарди светот е зголемен на 5,7 милијарди луѓе), да се споредат со податоците за македонското население до поделбата на Македонија.

Врз основа на податокот дека "во 1836 година Македонија имала околу 2 милиона, а пред 1913 година 3,5 милиони, и дека бројот на населението било

поголемо од Србија и од Грција одделно", ако се земе предвид порастот на светското население, денес би требало вкупниот број Македонци во сите четири дела на Македонија, заедно со иселените во светот, надвор од нејзините етнички граници, да изнесува приближно 10 милиони.

Бидејќи во Република Македонија живеат околу 2 милиона жители, речиси 7,8 милиони македонско население би требало да живее надвор од границите, во другите делови на Македонија, вклучувајќи го и емигрираното македонско население по светот. Од тоа 70 отсто, односно 5.460.000 се Македонци, а останатите, според турските, српските, бугарските и грчките статистички податоци, се Турци, Албанци, Власи, Евреи, Роми и др.

Статистичките табели од времето не успеваат да се усогласат во реалниот вкупен број на населението по области. Имајќи го предвид турскиот начин на броење т.е. попишување само на луѓето кои подлежат на оданочување, односно водењето евиденција според првата, главна личност во фамилијата, која служи војска т.е. "куката", поуверливи се оние кои зборуваат за "националниот" состав по војните од 1912, 1913 и од

1914-1918 година. Но, тогаш веќе настанува "националната хомогенизација" на македонските простори. Затоа, до приближна статистичка бројка за вкупното македонско население и иселеништво може да се дојде само по пат на компарирање на посебните државни институционални статистички показатели, постигнати со разни методи и анализи.

Секако, од аспект на општиот карактер на меѓудржавните односи, кои постојат или се во фаза на градење, значајна е рефлексивата од деловите на македонскиот народ во тие земји врз билатералните односи. Тие можеа да играат значајна улога во јакнењето на стопанските, културните и на политичките односи.

(продолжува)